

Selvitys julkisten elintarvikehankintojen vastuullisuudesta ja kotimaisuusasteesta

24.1.2023

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Motiva

Kysely julkisten elintarvikehankintojen vastuullisuudesta ja kotimaisuusasteesta

- Motiva Oy toteutti selvityksen maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta.
- Selvitys toteutettiin sähköisellä kyselyllä syys-lokakuussa 2022.
- Kysely oli anonymi eikä vastauksia voi yhdistää tiettyyn organisaatioon.
- Kysymyksiin vastaaminen edellyttää, että organisaatio kerää mm. tietoa eri elintarvikkeiden kotimaisuusasteesta. Tämän tiedon keruuseen ei toistaiseksi ole yleispätevää toimintatapaa tai ohjetta.
- Vastaajia vastaavassa kyselyssä vuonna 2018 oli 118.

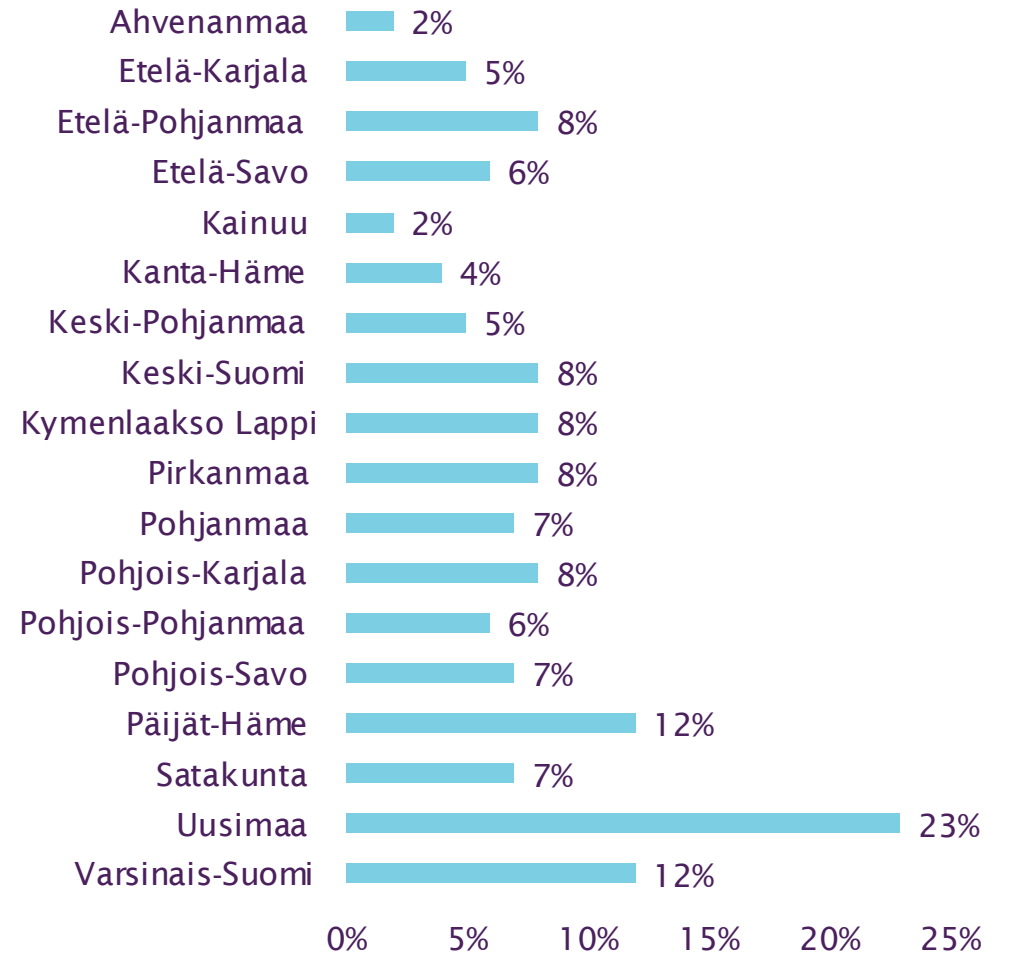
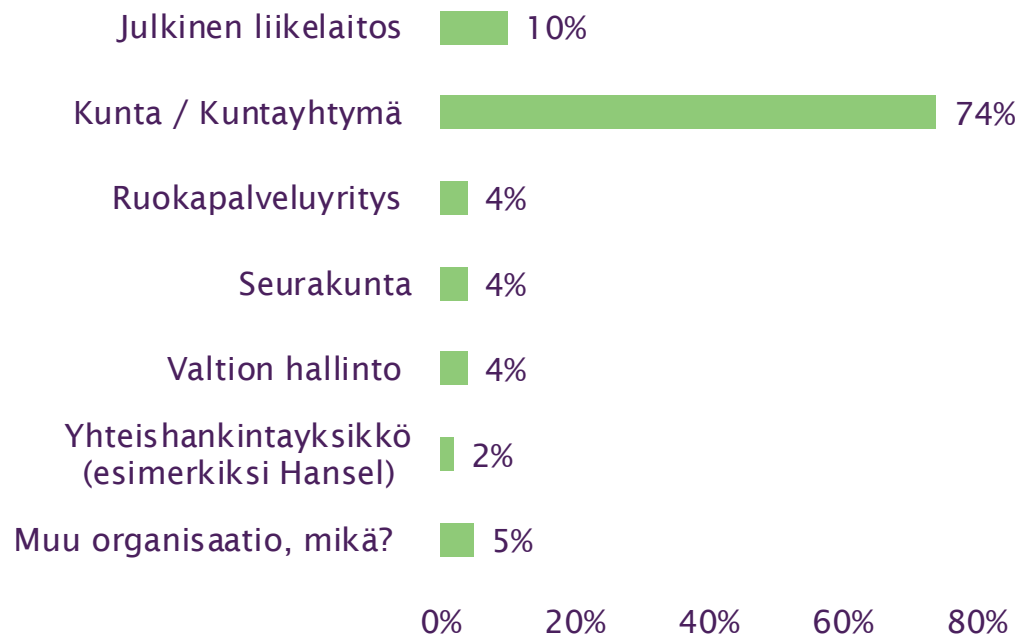
84
vastaajaa

Vastaajat elintarvikehankintoja tekevistä ja ruokapalveluita tarjoavista organisaatioista.

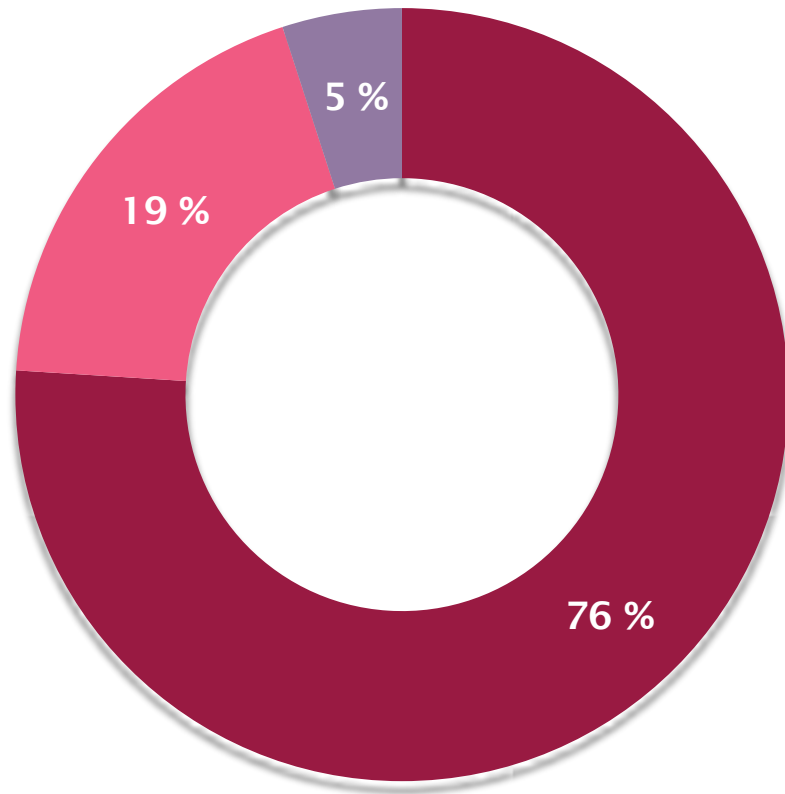
Pienehkon otannan vuoksi vastauksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia julkisia ruokapalveluita ja elintarvikehankintoja tekeviä yksiköitä Suomessa. Vertailu vuoden 2018 tuloksiin antaa kuitenkin osviittaa keskeisistä muutoksista. Myös maakunnallisesti kyselyn otanta oli kattava.

Kyselyn vastaajat

Elintarvikehankintojen vastuullisuustavoitteet

Sisältyykö organisaation strategiaan tavoitteisiin tai hankintalinjauksiin vastuullisten elintarvikkeiden ja/tai ruokapalveluhankintojen toteutus?

■ Kyllä ■ Ei ■ En osaa sanoa

76 %

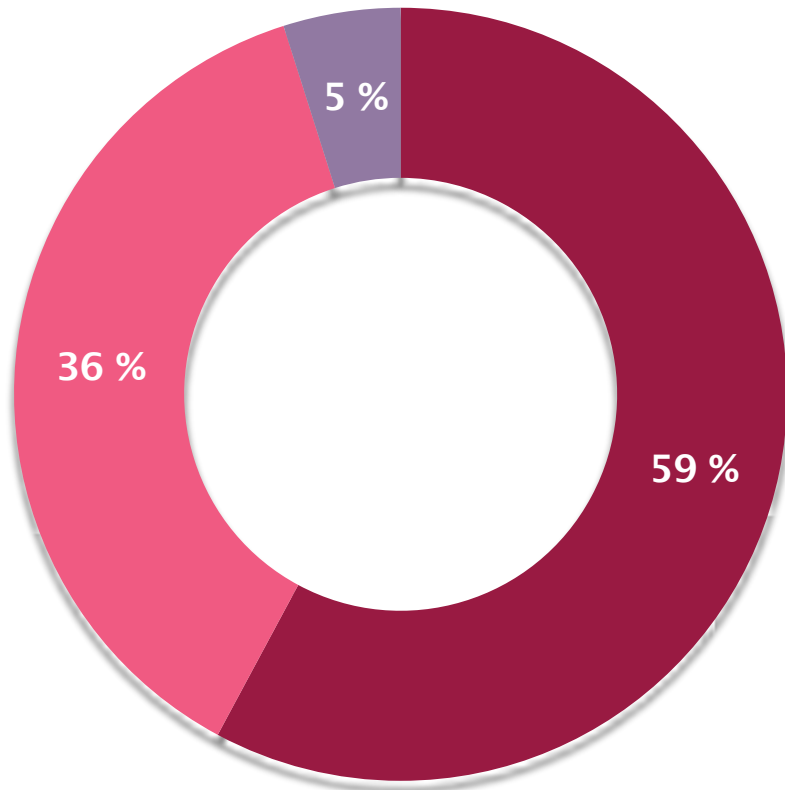
vastaajista ilmoitti, että organisaation (esim kunnan) strategiaan tavoitteisiin sisältyy vastuullisuustavoitteita elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoille.

Vastuullisuustavoitteet elintarvikehankinnoille ovat kuntien strategioissa tai hankintalinjauksissa lisääntyneet vuoden 2018 kyselyyn verrattuna. Kaikissa maakunnissa yli puolella kyselyyn vastanneiden organisaatioissa oli asetettu vastuullisuustavoitteita.

Elintarvikehankintojen ympäristötavoitteet

Onko organisaatiossanne asetettu ruokapalveluille tai ruokahankinnoille ekologiseen kestävyysliittyviä tavoitteita, kuten vähähiilisyttä tai luonnon monimuotoisuutta edistäviä tavoitteita?

■ Kyllä ■ Ei ■ En osaa sanoa ■

59 %

Yli puolet kyselyyn vastanneista ilmoitti, että elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoille oli asetettu ekologiseen kestävyysliittyviä tavoitteita, kuten vähähiilisyys- tai luonnon monimuotoisuuteen liittyviä tavoitteita.

Aterioiden hiilijalanjäljen pienentäminen

Oletteko reseptiikan kehittämisessä käyttäneet seuraavia keinoja aterioiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi?

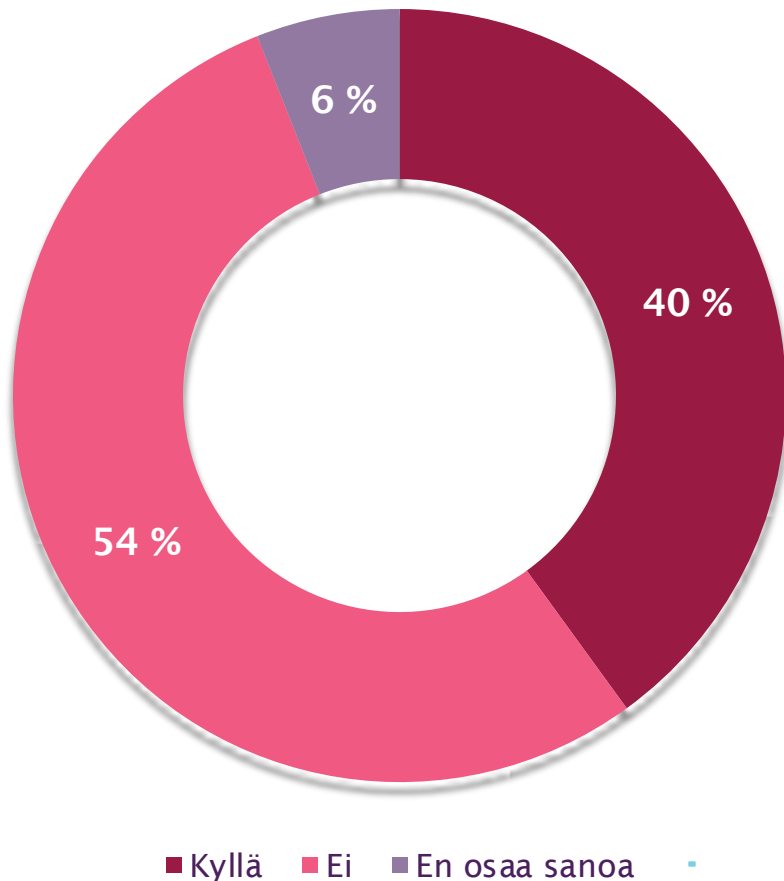
Yleisin keinohiilijalanjäljen pienentämiseksi reseptikehityksen keinoin oli kasvisruokien reseptiikan kehittäminen.

Käytännön toimia aterioiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi tehdään käytännössä aktiivisemmin, kuin yksinomaan asetettujen tavoitteiden perusteella voisi olettaa.

Muita suosittuja keinoja aterioiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi olivat punaisen lihan korvaaminen vaaleammalla lihalla kuten broilerilla sekä kasvisten osuuden lisääminen resepteissä.

Tavoitteet luomuruoan lisäämiseksi

Onko organisaatiossasi asetettu luomuruoan lisäämiseen liittyviä tavoitteita?

2018
KYLLÄ
25 %

2022
KYLLÄ
40 %

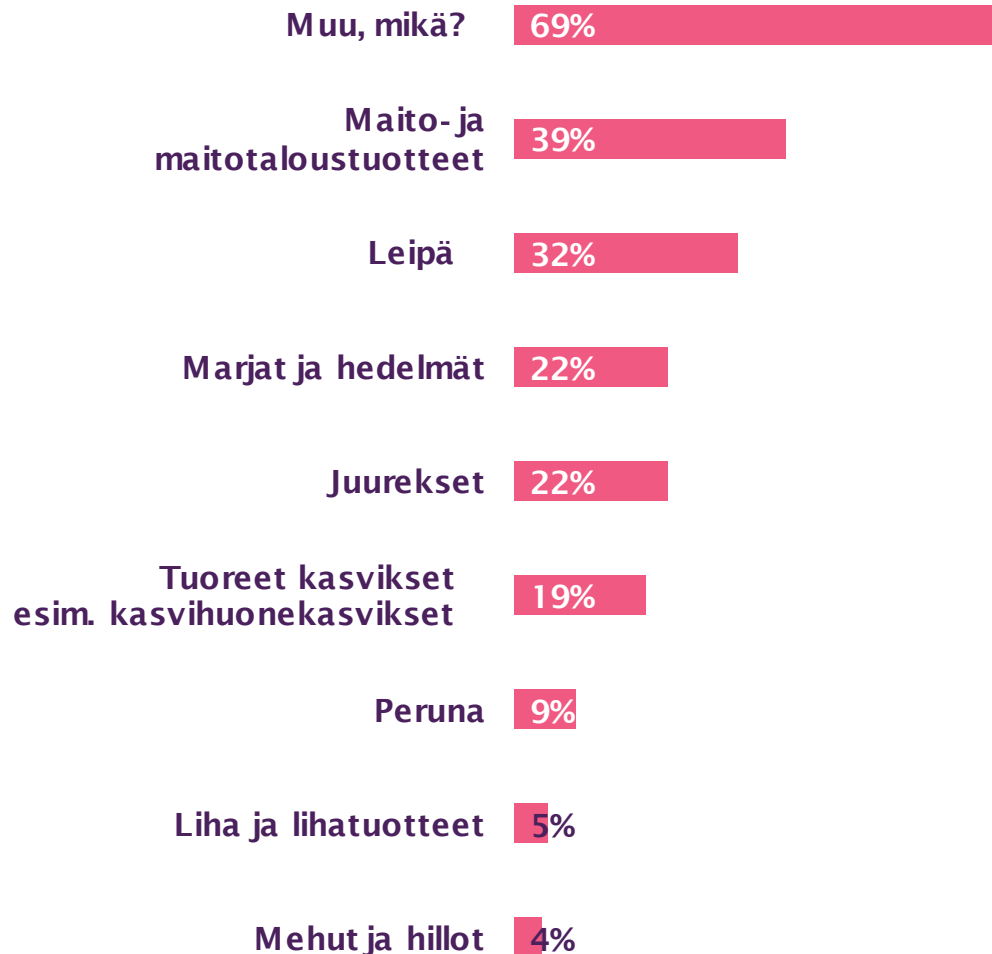
Selkeä kasvu luomutavoitteissa.

Korkein lukema Pohjanmaalla ja Uudellamaalla.

Eniten hankitut luomutuotteet

Valitkaa vapaasti neljä yleisintä käyttämäänne luomutuoteryhmää

Useimmiten luomuna hankittiin **MAITOTUOTTEITA** sekä **VILJATUOTTEITA**, kuten leipiä, puuroja, hiutaleita ja jauhoja.

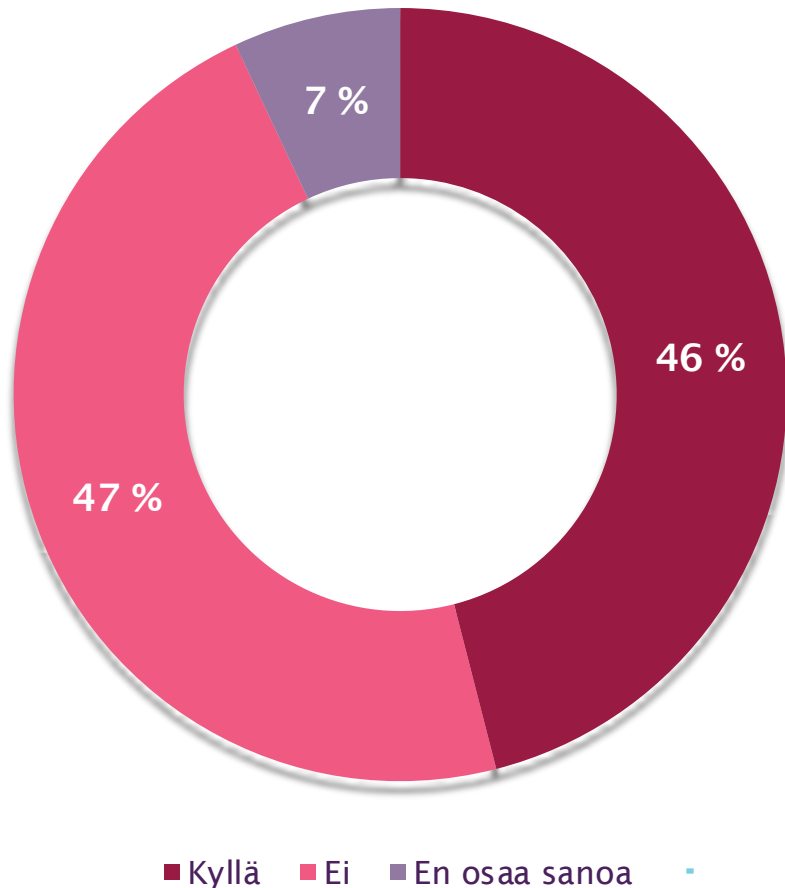

Kategoriassa 'muut' korostuivat erilaiset viljatuotteet, kuten puurot, hiutaleet ja jauhot
(38/51 vastausta)

Lähiruokataavoitteet

Onko organisaatiossasi tehty lähiruokan käytön lisäämistä koskevia linjauksia tai tavoitteita?

1/2

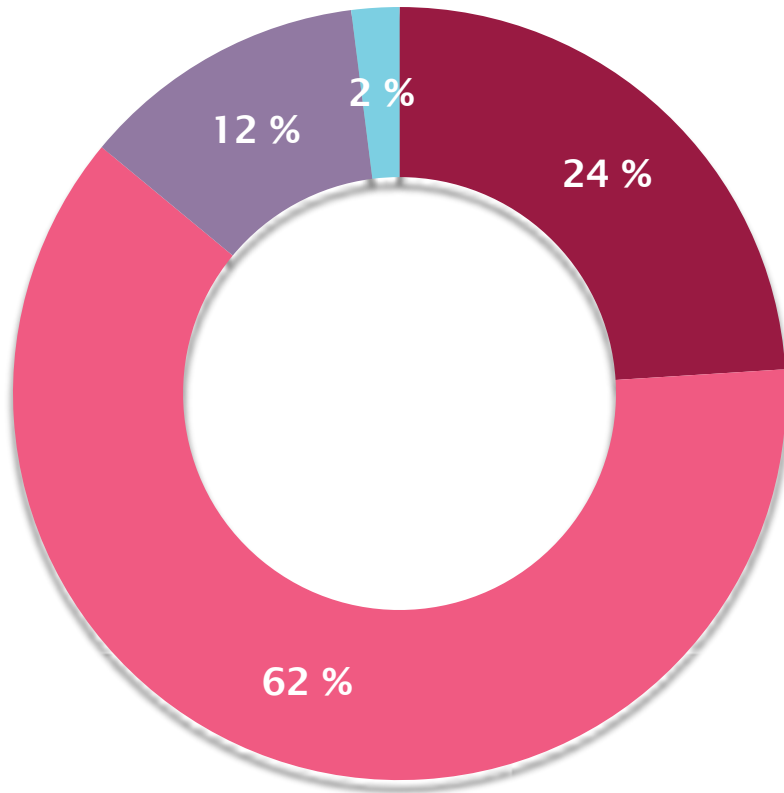
Noin puolella kyselyyn vastanneiden organisaatioissa on asetettu lähiruokan lisäämistä koskevia tavoitteita.

Määrä on hieman laskenut vuoden 2018 kyselystä.

- ! Pohjois-Savossa ja Etelä-Savossa asetettu lähiruokataavoitteita aktiivisimmin: Näissä maakunnissa 80 % ja 83 % vastaajista ilmoitti, että organisaatiossa on asetettu lähiruokan kasvutavoitteita. Maakunnittaiset vastaajamäärät olivat kuitenkin pieniä.

Mahdollisuudet lähiruoan suosimiseen

Onko teidän mahdollista suosia oman maakuntanne raaka-aineita ja niistä tehtyä ruokaa elintarvikehankinnoissa?

■ Kyllä ■ Osittain ■ Ei ■ En osaa sanoa

86 %

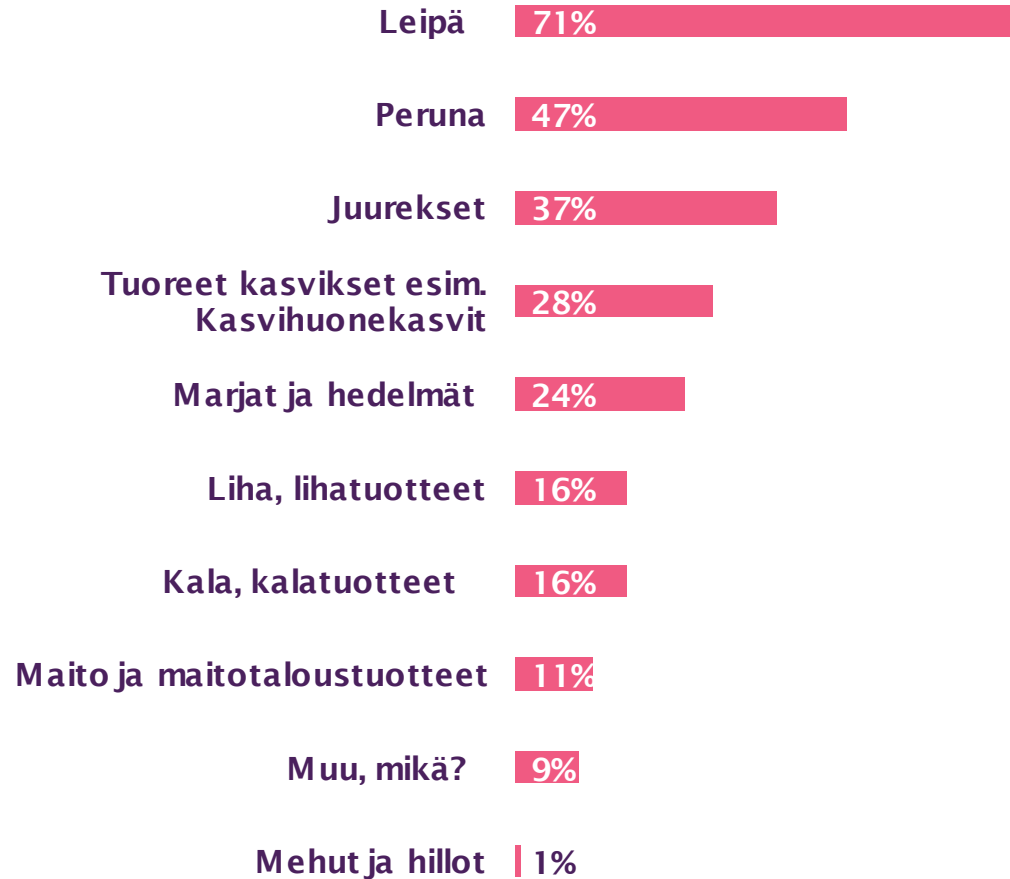
vastajista vastasi voivansa suosia oman maakunnan tuotteita ainakin osittain

Alueelliset erot ovat pieniä. Suurimmat "kyllä" vastaajien osuudet Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Maakunnittaiset vastaajamäärät olivat kuitenkin pieniä.

Yleisimmät lähiruokatuotteet

Mitkä seuraavista tuotteista ovat kolme yleisintä käyttämäänne lähiruokatuotetta?

Yleisimmin vastatut lähiruokatuotteet olivat **LEIPÄ, PERUNA ja JUUREKSET.**

Kaksi yleisintä tuotetta ovat pysyneet samana vuoden 2018 kyselyyn verrattuna.

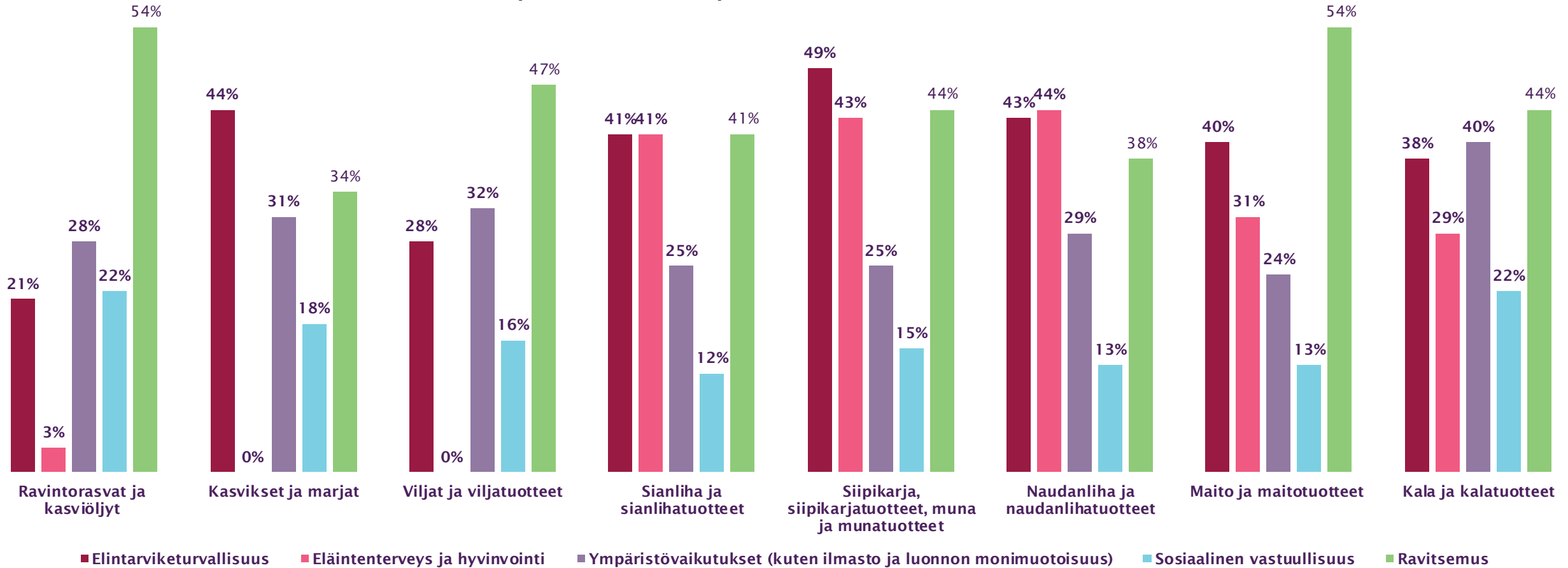
Vuoden 2022 selvityksessä juurekset kiilanneet marjojen ja hedelmien ohi.

Hankintaoppaiden tunnettuus

	VASTUULLISTEN ELINTARVIKE- HANKINTOJEN KRITEERIOPAS	VASTUULLISTEN RUOKAPALVELUI- DEN HANKINTAOPAS	ATERIAKOMP- ONENTTIKOHTAISET RAVITSEMUSLAA- DUN KRITEERIT	LÄHIS- LÄHIRUOKAOPAS	LÄHIS-OPPAAN LIITE
Kuinka suurelle osalle vastaajista tuttu?	79 %	69 %	59 %	34 %	35 %
Kuinka suuri osa vastaajista on käyttänyt opasta?	42 %	34 %	41 %	9 %	6 %

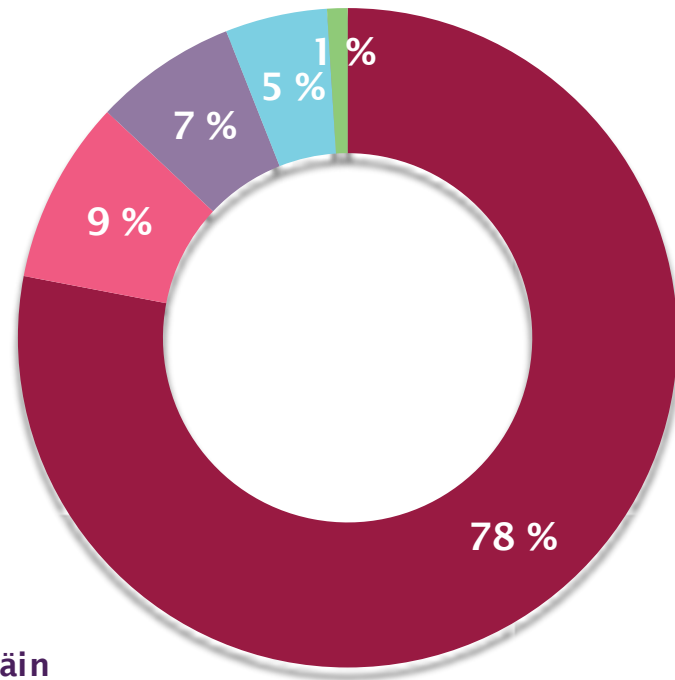
Vastuullisuuskriteereiden käyttö

Jos olette käyttäneet vastuullisuuskriteereitä, valitse missä tuoteryhmissä olette hyödyntäneet niitä ja mitä arviointiperusteita olette käyttäneet viimeisen puoleltoista vuoden (18 kk) aikana

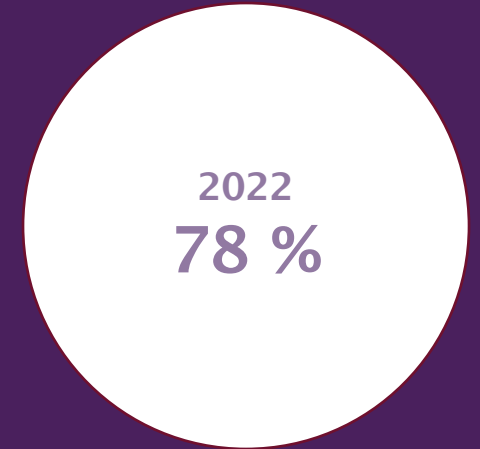
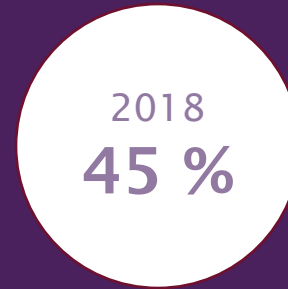

Ruokahävikin seuranta ja mittaaminen

Kuinka usein seuraatte ruokahävikin määrää?

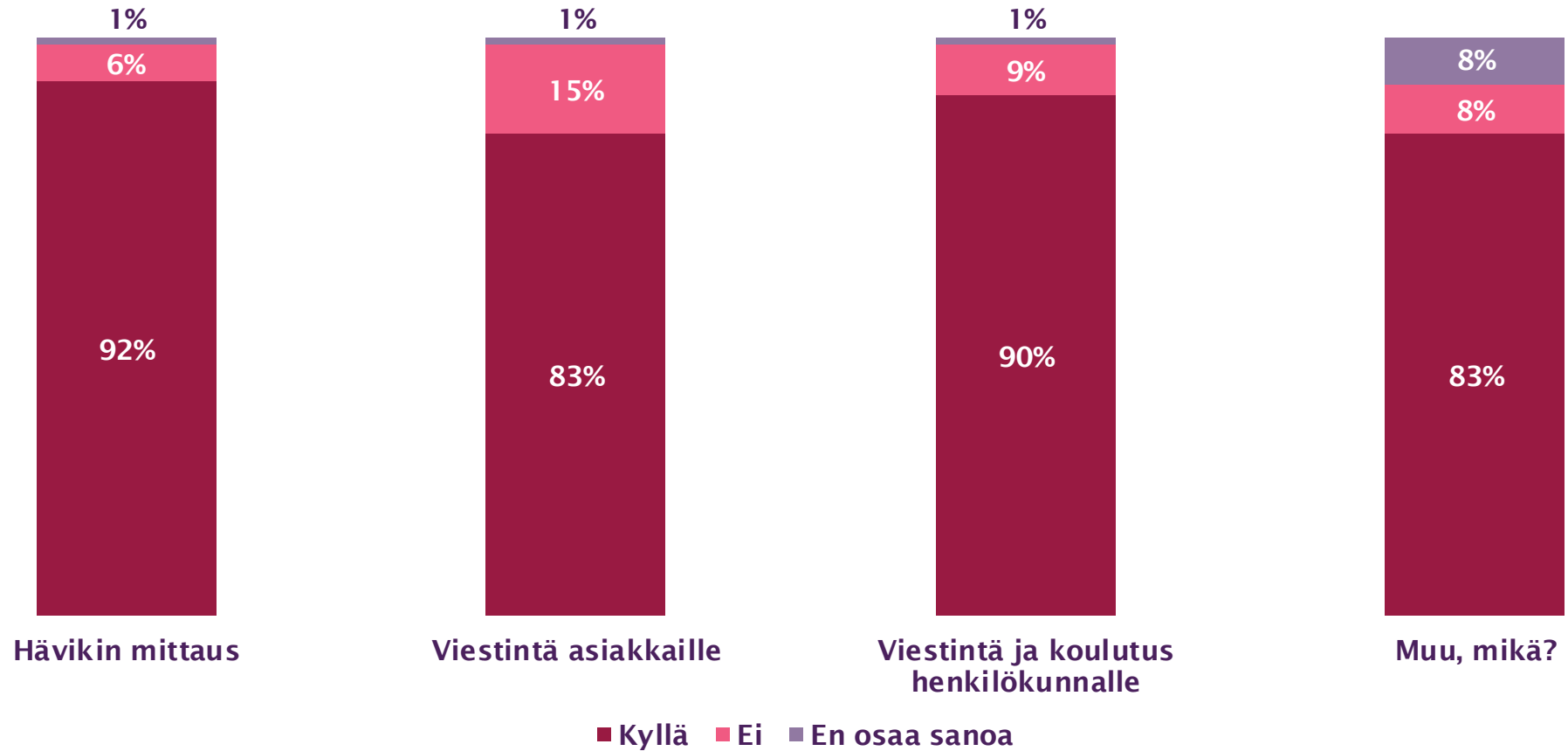
- Päivittäin
- Teemaviikoina (esim. Hävikkiviikko tai Energiansäästöviikko)
- Viikottain
- Kuukausittain
- Emme lainkaan

Ruokahävikin seuranta on lisääntynyt huomattavasti. Vuonna 2018 ei lainkaan ruokahävikkiä seuraavien osuus oli 10 %, vuonna 2022 vastaava luku oli 1 %.

Keinot ruokahävikin vähentämiseen

Millaisia keinoja käytätte ruokahävikin vähentämiseksi?

Aterioiden ravitsemuslaatu

90 %

vastaajista käytti ravitsemuslaatua hankintakriteerinä, joko vähimmäisvaatimuksena tai vertailukriteerinä

40 %

Vastaajista ilmoitti, että oman kunnan hyvinvointisuunnitelmassa on linjattu ruokapalveluille ravitsemustavoitteita.

31 %

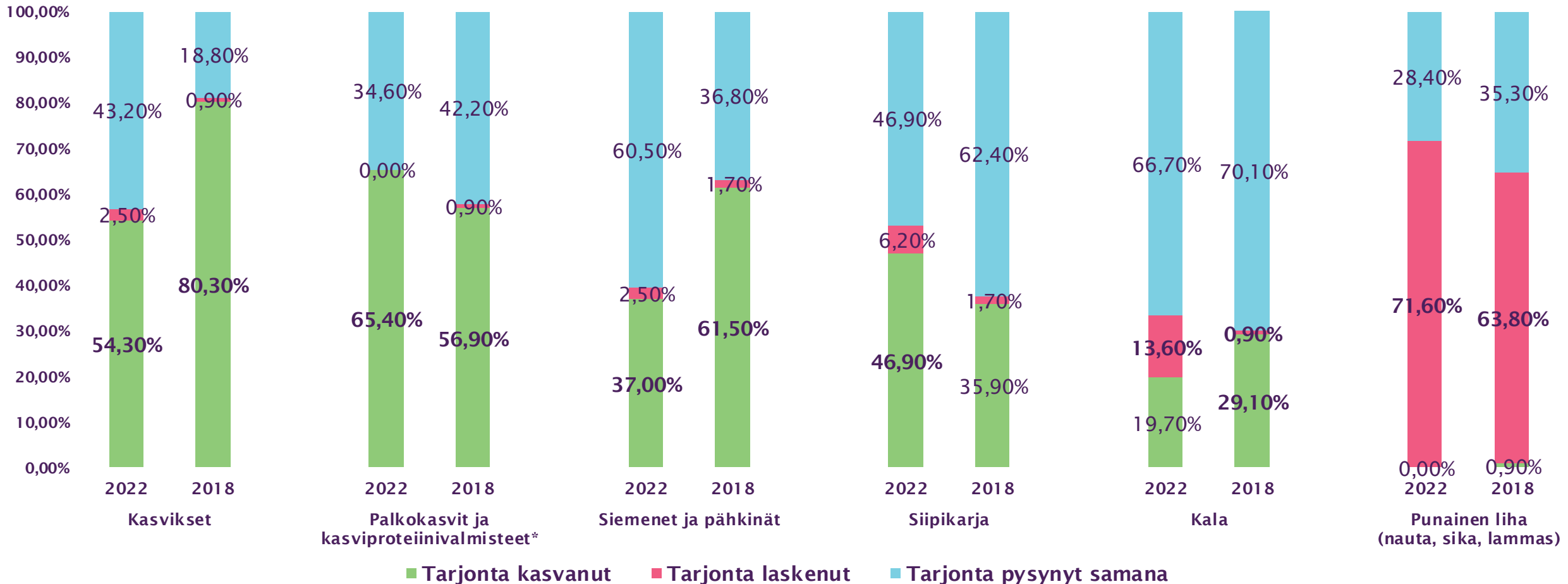
ei osannut sanoa, onko kunnan hyvinvointisuunnitelmassa linjattu ruokapalveluille ravitsemustavoitteita.

Muutokset elintarvikkeiden tarjonnassa

Yli 70 % vastaajista ilmoitti että naudanlihan tarjonta on vähentynyt. Myös 2018 kyselyssä yli 60 % vastaajista ilmoitti naudanlihan tarjonnan vähentyneen-. Kasvien, palkokasvien, kasviproteiinien ja siipikarjan tarjonta näyttäisi puolestaan jatkaneen kasvua selvästi. Kalan tarjonta on osalla kasvanut, osalla vähentynyt.

Millaisia muutoksia olette tehneet viimeisen vuoden aikana seuraavien elintarvikkeiden tarjonnassa?

* Vuonna 2018 kysyttiin vain palkokasveja.

Kasvisruoan tarjonta

2022

43 %

Kasvisruoka päivittäin
tarjottavana
pääruokavaihtoehtona

Tätä
vastausvaihtoehtoa
ei ollut lainkaan
vuoden 2018
kyselyssä.

2018

Kasvisruoka
pääruokavaihto-
ehtona kerran
viikossa

53 %

2022

Kasvisruoka
pääruokavaihto-
ehtona kerran
viikossa

26 %

Kalan tarjonta

20%
pääruokana
kalaa 2 x
viikossa

98 %
Pääruokana kalaa
vähintään 1 x
viikossa

Salaatti ja juomavaihtoehdot

34%
tarjolla
sekoitesalaatti

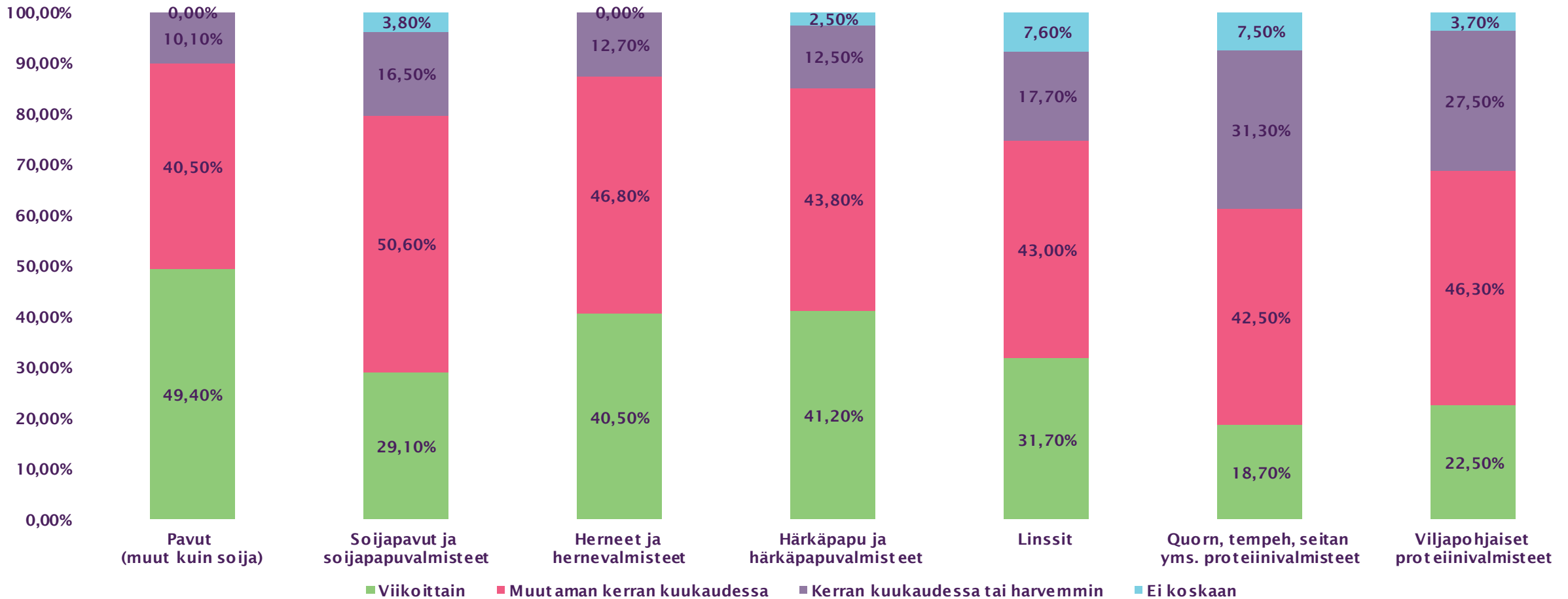
88%
Ruokajuomana
Tarjolla myös
piimää

65 %
Tarjolla
komponentti-
pohjainen
salaattibuffet

55 %
Tarjolla
ruokajuomana
myös kasvipohjista
juomaa

Kasviproteiinit

Mitä kasviproteiinin lähteitä organisaationne ruokapalvelut käyttävät?

Kyselyn perusteella kasviproteiinien käyttö oli lisääntynyt merkittävästi vuoteen 2018 verrattuna.

Suurin kasvu oli härkäpapujen käytössä (2018 14 % ja 2022 41%)

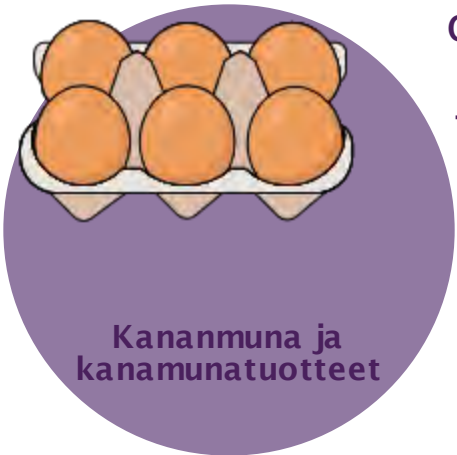
Selvää kasvua oli myös papujen, herneiden, hernevalmisteiden, linsien käytössä.

Elintarvikehankintojen kotimaisuusaste

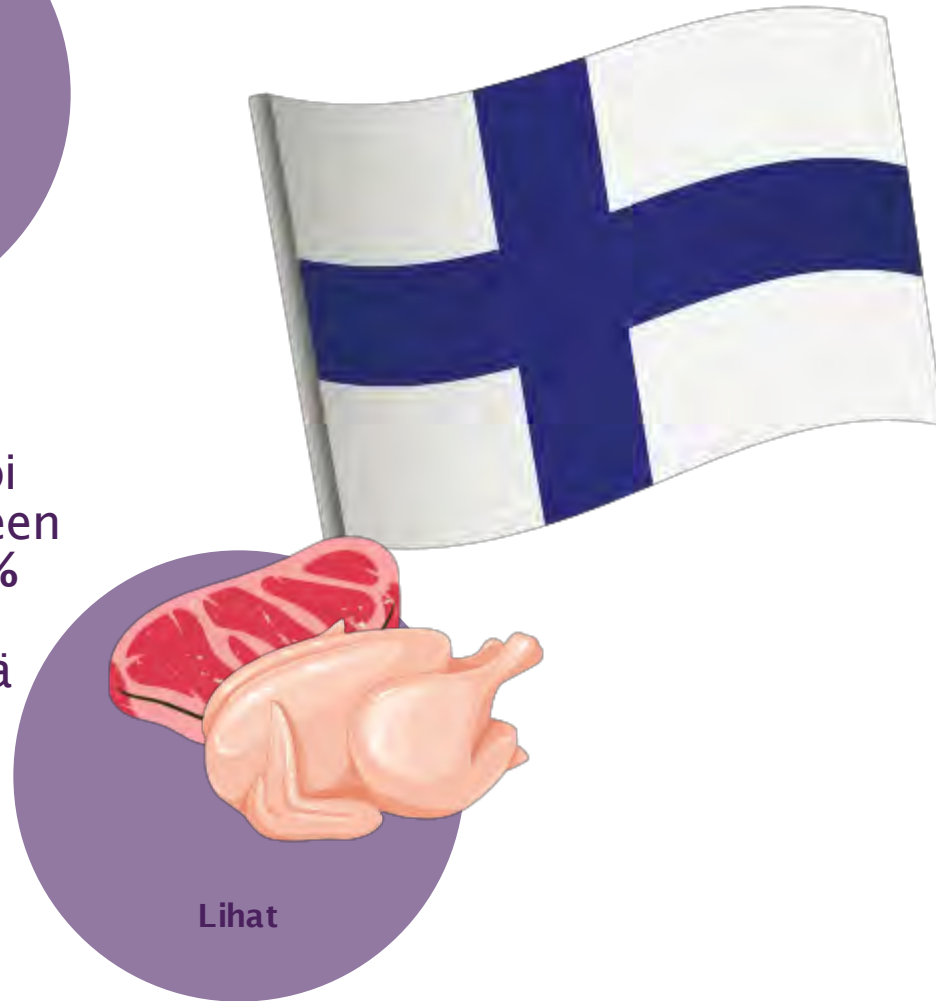

Maitotuotteet

Lähes **90 %** vastaajia arvioi kotimaisuusasteen olevan yli **90 %** näissä tuoteryhmissä

Kananmuna ja kanamunatuotteet

Lihat

Yli puolet vastaajista arvioi kotimaisuusasteen olevan yli **90 %** myös näissä tuoteryhmissä

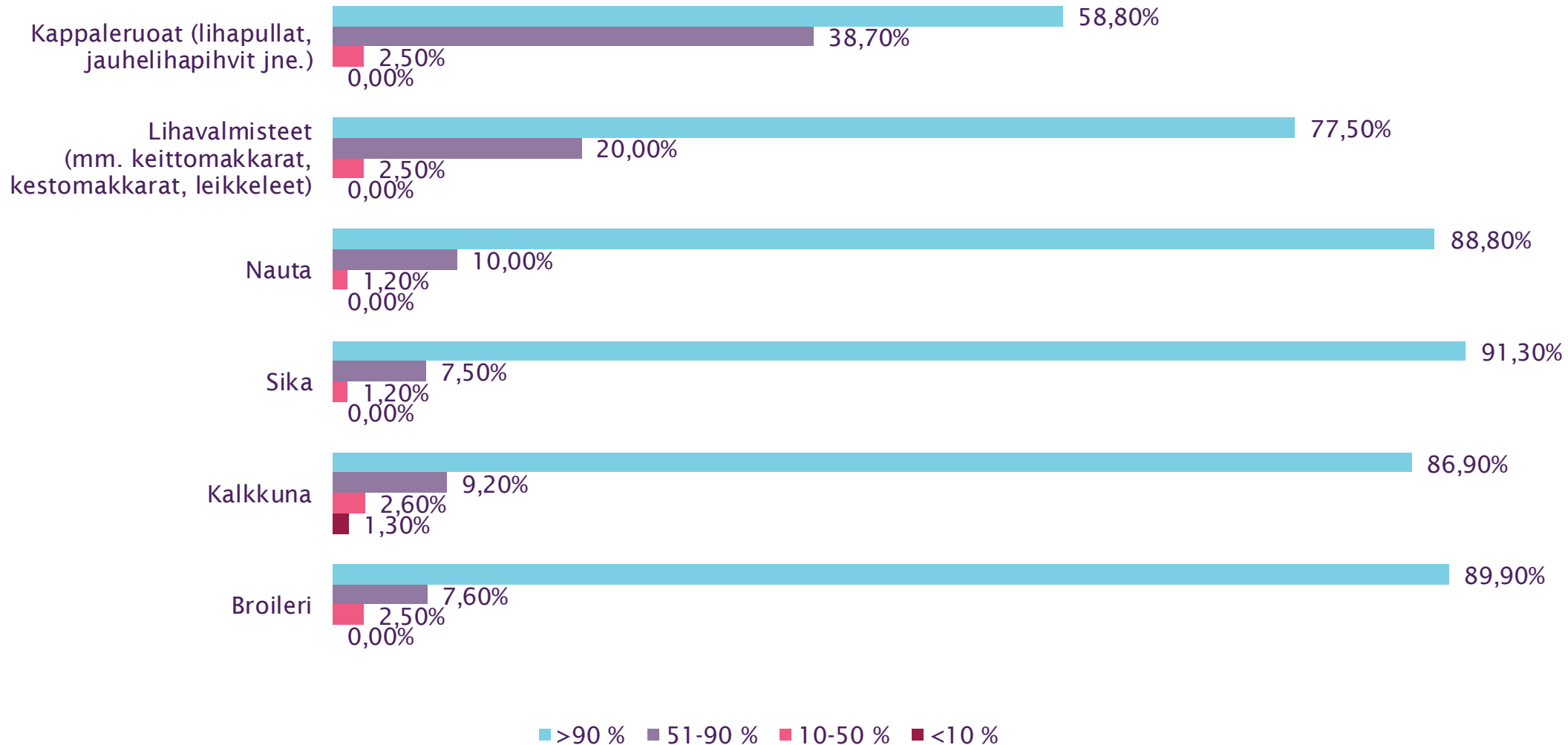

Lihavalmisteet kuten leikkeleet ja keittomakkarat sekä kappaletuotteet kuten lihapullat

Lihojen ja lihavalmisteiden kotimaisuusaste

Mikä on organisaationne ruokapalveluiden tarjoamien lihojen ja lihavalmisteiden keskimääräinen kotimaisuusaste seuraavissa ryhmissä (valitkaa annetuista prosenttiosuuksista yksi vaihtoehto)?

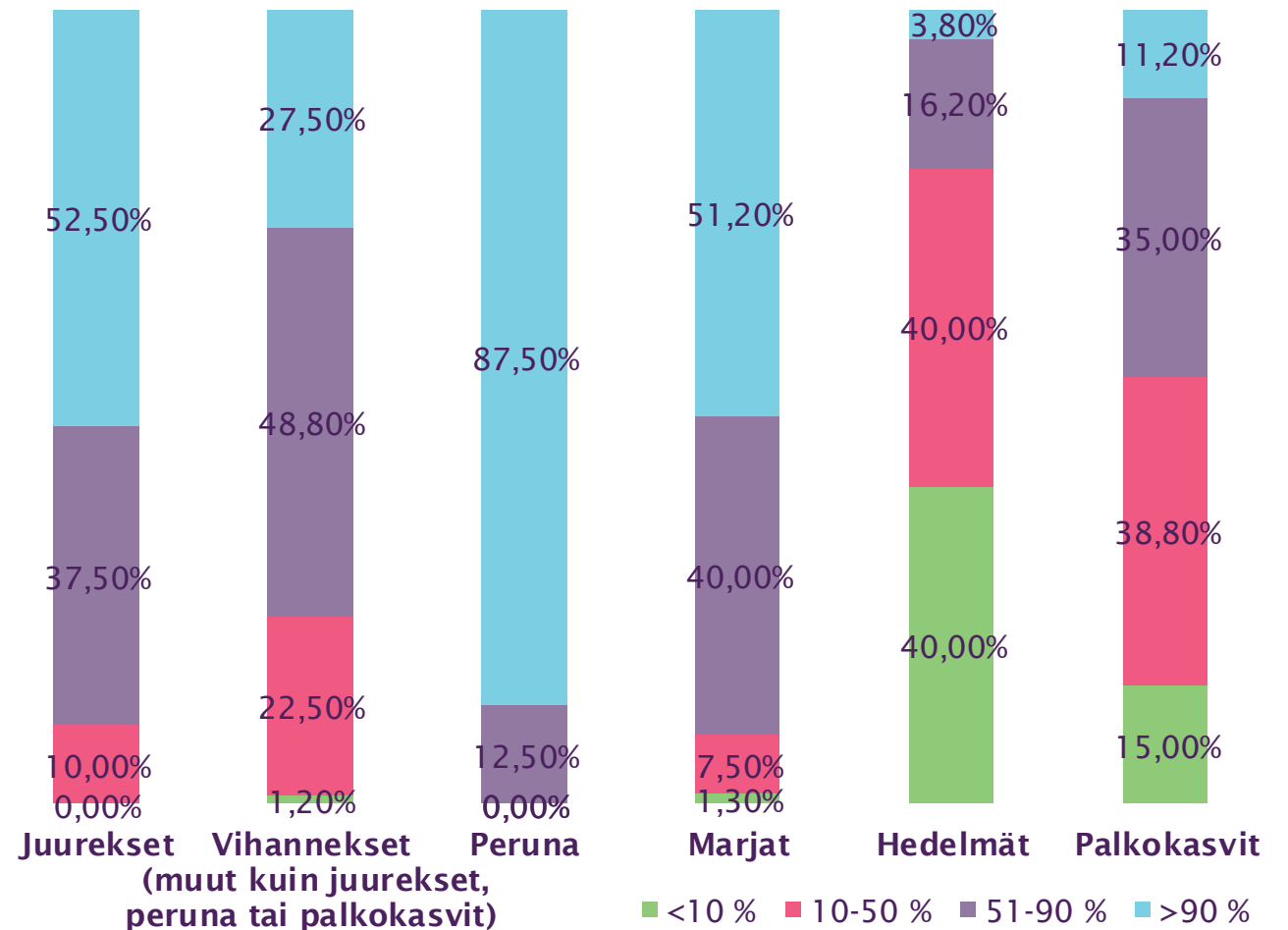

Elintarvikehankintojen kotimaisuusaste

Eniten kirittävää olisi **palkokasvien** kotimaisuusasteessa. Vain **11 % vastaajia** arvioi kotimaisuusasteen olevan **yli 90 %** tässä tuoteryhmässä

Mikä on organisaationne ruokapalveluiden tarjoamien kasvien keskimääräinen kotimaisuusaste seuraavissa ryhmissä (valitkaa annetuista prosenttiosuuksista yksi vaihtoehto)?

Lisätietoja selvityksestä:

Suvi Salmela, Motiva Oy
suvi.salmela@motiva.fi

Taneli Varis, Motiva Oy
taneli.varis@motiva.fi

@MotivaOy

www.motiva.fi